

Bez filozofije zapadamo u barbarstvo*

Zašto je filozofija danas neophodna?

Jer inače čovječanstvo, zavedeno magijom znanstveno-tehničko-publicistički uspostavljena planetarnog privida, zapada u barbarstvo „zadnjeg čovjeka“ koje više nije u stanju prozreti samo sebe.

Koje je za Vas najvažnije filozofijsko pitanje za 21. stoljeće?

Pitanje o ontologijski, točnije meta-ontologijski shvaćenoj mjeri. Dakako, da bi se na to pitanje barem do neke mjere odgovorilo, pa čak i da bi ga se samo razumjelo, najprije je nužno u svojoj njezinoj širini i dubini iskusiti *bezmjernost* kao vladajući zakon našeg razdoblja, koji određuje cjelinu svega u njemu.

Koju knjigu smatrate posebno prikladnom za uvođenje u svijet filozofije?

I sad i ranije Platonovu *Politeju*. Sadržajem neiscrpiva, dubinom nedokučiva, umijećem neponovljiva, mudročću nenadmašiva.

---

* Njemačka izdavačka kuća Verlag Karl Alber iz Freiburga i Münchena poslala je stotinu i jednom od svojih autora nekoliko pitanja s molbom za kratke odgovore, iz čega je urednički voditelj kuće priredio knjigu *Filozofski putokaz* kojom je izdavačka kuća obilježila svoju stotu obljetnicu. Redakcija *Vijenca* zamolila je autora da za ovu prigodu prevede pitanja i svoje odgovore. (Izvornik: Lukas Trabert (Hg.), *Philosophischer Wegweiser*, Verlag Karl Alber: Freiburg/München 2010, 14-16).

Koje bi manje poznato filozofijsko „blago“ zasluživalo biti pohranjeno u riznicu?

Schellingova nastojanja oko prijelaza „negativne“ filozofije u „pozitivnu“, kojima se još uvijek pridaje premalo pozornosti. To, međutim, ne znači da bi se bez daljnjeg trebala prihvatiti i filozofijska kristologija koja za njega odatle proizlazi.

Koja je Vaša najdraža filozofijska knjiga?

Čitanje Platonova *Simpozija* još me uvijek, nakon više od trideset godina, ostavlja bez riječi i uzdiže u zadivljenu ushićenost.

Imate li najdraži filozofijski citat?

„Najtiše riječi su ono što donosi oluju. Misli koje dolaze na golubljim nogama vode svijet.“ (Friedrich Nietzsche, *Tako je govorio Zaratustra*)

Kojim pridjevima biste odredili ono što odlikuje (dobru) filozofiju?

Polagana, šutljiva, osamljena, naoko nesuvremena. U najvećoj mjeri povijesno obaviještena – a ipak nikad usmjerena na mnoštvo pojedinačnog, već uvijek na cjelinu i ono bitno.

Postoji li neki historijski ili biografski događaj, koji je bio određujući za vaše shvaćanje filozofije odnosno vaš misaoni put?

Često mi se čini da je skoro slučajni, možda i sudbinski, susret sedamnaestogodišnjaka s Hölderlinovim *Hiperionom* u tadašnjem sumračnom duhovnom krajobrazu,

gotovo ugušenom glupom i životu neprijateljskom ideologijom, poput bljeska odlučio o mojem daljnjem životu.

Želite li na ovom mjestu izreći neku kontroverznu odnosno provokativnu tezu, o kojoj biste rado s drugima raspravljali?

Kontroverza i izazivanje, kao i uopće samodopadno nastupanje i držanje koje stalno nudi nove teze za raspravu, pripada manje filozofiji a mnogo više publicistici, danas mjerodavnom liku sofistike. Javna rasprava htjela bi prividom zakloniti manjak pravog razgovora, pri čemu je već i razgovor često tek prazno i ishitreno domišljanje, koje bi trebalo prikriti nedostajanje tihog, dugotrajnog razgovora sa samim sobom. Pri svemu tomu na umu bi trebalo imati: „Svijet se ne okreće oko onih koji iznalaze novu galamu: okreće se oko onih koji pronalaze nove vrijednosti; okreće se *nečujno*.“ (Freiedrich Nietzsche, *Tako je govorio Zaratustra*)

Koji je Vaš sljedeći filozofijski projekt odnosno knjiga?

Knjižica o jeziku filozofije na njemačkom jeziku gotovo je pripravljena za tisak. Prijevod Platonova *Timeja* u moj materinski jezik, s iscrpnim filološkim i filozofskim komentarom, trebao bi uskoro biti dogotovljen. Nakon mnogih objavljenih knjiga još se uvijek sanja o *knjizi*.

Možete li pripričati neku filozofijsku anegdotu koja Vam se čini posebno zanimljivom?

Čak ni Homer, mudročću najvrniji među Grcima, nije bio u stanju riješiti zagonetku koju su mu zadali dječaci u prolazu, što ga je navodno odvelo u očajanje, a na koncu i u smrt. Heraklit, koji prenosi tu anegdotu (fr. 56), uzima

je za svjedočanstvo općenite ljudske nesposobnosti da ono što se neposredno pokazuje (*to phaneron*) shvate na pravi način, a to znači polazeći od nevidljive pozadine toga. Zagonetka glasi: „Ono što smo vidjeli i ulovili, to ostavljamo za sobom, a ono što nismo ni vidjeli ni ulovili, to nosimo sobom.“ Prema tumačenju kasnije predaje, Homer nije spoznao da dječaci govore o svojem lovu na uši u kosi. No Heraklit zagonetku tumači mnogo odvažnije. Prema njemu ona kazuje da su život i smrt najprisnije srasli i ne daju se odvojiti; rađaju se svagda zajedno. Inače skrivena istina onoga što se neposredno pokazuje i stoga se čovjeku čini najbližim Heraklitu se otkriva u jeziku. U imenu uši (*phtheir*) njemu se javlja ubijanje (*phtheiro*) i smrt. Ono u odnosu spram čega se svi ljudi kao puka živa bića pokazuju uvijek obmanutima jest nevidljivi zakon prema kojem se smrt uvijek iznova rađa i održava upravo stalnim bijegom pred njom. Time što žudi pod svaku cijenu i što dulje se održati, a ako jednom i mora otići, tad radi daljnjeg življenja ostaviti za sobom potomstvo, čovjek – a da to nije htio i da o tomu čak ništa ne sluti – pronosi smrt dalje i daje joj novu hranu: „Budući rođeni, žude za tim da žive te da time i smrt imaju, pa i djecu za sobom ostavljaju da bi se nova smrt rađala.“ (Fr. 20) – Koliko smo danas udaljeni od te drevne Heraklitove mudrosti?